

TEGYÜK NAGGYÁ EURÓPÁT!

2024 júliusa és decembere között Magyarország 2011 után másodszor töltötte be az Európai Unió Tanácsának soros elnökségét. A 2011-es elnökségünkhöz hasonlóan 2024-ben is Spanyolországgal és Belgiummal alkottunk elnökségi triót.

Az Európai Unió 2011-ben is válságokkal küzdött: elnökségünknek kellett kezelnie a pénzügyi és gazdasági válság utóhatásait, az arab tavasz következményeit és a fukusimai nukleáris katasztrófát. Erősebb Európát ígértünk, és teljesítettük is, amit vállaltunk. Elfogadtuk az első európai szintű romastratégiát és a Duna-stratégiát. Elindítottuk az Európai Szemeszter nevet viselő gazdaságpolitikai koordinációs folyamatot, amely akkor még valóban az volt, aminek hívták. És az elnökségünk alatt fordult elő utoljára, hogy az EU sikeresen lezárt egy csatlakozási folyamatot: Horvátország csatlakozási folyamatát.

Visszatekintve, nem volt könnyű feladat. De második elnökségünk sokkal súlyosabb kihívásokkal szembesült, mint az első, mert az Európai Unió helyzete ma sokkal súlyosabb, mint 2011-ben volt. Talán súlyosabb, mint az unió története során bármikor.

Az elmúlt öt évben az Európai Unió válságról válságra evickélt, és gyakran nem találta meg a helyes választ a kihívásokra. Ukrajnában háború dúl, súlyos konfliktusok pusztítanak a Közel-Keleten és Afrikában, és mindezek a további eszkaláció veszélyét hordozzák. A migrációs válság 2015 óta nem látott méreteket ölt: az illegális migráció és a biztonsági fenyegetések már a schengeni térség szétesésével fenyegetnek. Mindeközben Európa veszít globális versenyképességéből.

Az Európai Unió számára az orosz–ukrán háború egzisztenciális kihívás. Ma már senki sem kérdőjelezi meg, hogy az orosz–ukrán háborúnak nincsen katonai megoldása, a diplomáciai lezáráshoz pedig közvetlen kommunikációra és valamennyi érintett fél bevonására van szükség. Azonban úgy tűnik, még nem egyértelmű mindenki számára, hogy a béke Európa legfontosabb stratégiai érdeke, mert ez az előfeltétele annak, hogy bármilyen versenyképességi és geopolitikai célkitűzését megvalósíthassa. Azt sem látja még mindenki világosan, hogy az orosz szankciós rezsim nemcsak akut gazdasági károkat okoz Európában, de távlatilag is kizárja

Európát a globális versenyből, ahol Európa csak az Oroszországgal fenntartott energetikai együttműködés esetén lehet komoly tényező.

Az Európai Unió mindeddig nem volt képes valódi stratégiát kialakítani az orosz–ukrán háborúra vonatkozóan, és annak megfelelően cselekedni. A konfliktus rendezésében nem tudott önálló tényezővé válni, de még a tagállamokra gyakorolt negatív hatásokat sem tudta érdemben mérsékelni, enyhíteni. Ugyanakkor az EU erőforrásainak nagy és egyre jelentősebb hányadát költi erre a konfliktusra. Ez az Európai Unió intézményeinek a politikai fókuszát is elvitte olyan kérdésekről, olyan problémákról, amelyek az európai polgárok mindennapjait alapvetően befolyásolják.

Az EU gazdasági növekedése az elmúlt két évtizedben tartósan lassabb volt, mint az Egyesült Államoké és Kínáé. Az uniós termelékenység lassabban növekszik, mint a versenytársaké. Világkereskedelmi részesedésünk csökken.

Az EU vállalatai 2-3-szor magasabb villamosenergia-árakkal szembesülnek, mint az Egyesült Államokban, a földgázárak 4-5-ször magasabbak. Az orosz energiáról való leválás miatt az EU több mint egy év GDP-növekedését veszítette el, miközben jelentős pénzügyi forrásokat kellett átcsoportosítani energiátámogatásokra és a cseppfolyósított földgáz behozatalához szükséges új infrastruktúra kiépítésére. Az európai vállalatok mintegy fele az energiaköltségeket tekinti a beruházások fő akadályának – ez 30 százalékponttal magasabb, mint az amerikai vállalatok esetében. Az energiát intenzíven használó iparágak esetében a termelés 2021 óta 10–15%-kal esett vissza.

A zöldátmenet rövid vagy középtávon önmagában nem kínál megoldást erre a problémára. Még ha teljesülnek is a megújuló energiaforrások telepítésére vonatkozó célkitűzések, az előrejelzések szerint 2030-ig nem csökken jelentősen azoknak az óráknak az aránya, amelyekben a fosszilis tüzelőanyagok határozzák meg az energiaárakat.

Az európai zöld megállapodás alapja az új zöldmunkahelyek létrehozása volt. A kezdeményezés politikai értelme megkérdőjeleződik, ha a dekarbonizáció az európai termelés visszaeséséhez és munkahelyek elvesztéséhez vezet.

A digitális átmenettel sem állunk jól. Az EU és az Egyesült Államok közötti növekvő termelékenységi szakadék kialakulásának fő oka a digitális technológia volt – és úgy tűnik, hogy Európa lemaradása itt tovább nő. Az EU vállalatai körülbelül feleannyit költenek kutatásra és fejlesztésre a GDP arányában, mint az Egyesült Államok vállalatai.

Ehhez társulnak a kedvezőtlen demográfiai folyamatok: a migráció nem kompenzálja az EU népességének természetes csökkenését. Vagyis Európa modern történelme során először lép be egy olyan időszakba, amikor a GDP-növekedést nem támogatja a munkaerő folyamatos növekedése.

A helyzet súlyos és azonnali cselekvést igényel. A huszonegyedik órában vagyunk. A most úttörőnek számító technológiákban néhány éven belül eldől, ki marad talpon. A leépülő ipari kapacitásokat sokkal nehezebb visszahozni, mint megtartani. Az elveszített készség, tapasztalat, szaktudás nem pótolható.

Az Európát évek óta sújtó migrációs nyomás a tagállamokra hatalmas terhet ró, különösen az unió külső határain elhelyezkedőkre. Az EU jelenlegi menekültügyi rendszere nem működik. Az illegális migráció Európában az antiszemitizmus, a nők elleni erőszak és a homofóbia erősödését eredményezte. Több tagállam már a menekültügyi rendszerből való kimaradás lehetőségeit igyekszik megteremteni. Ezen túlmenően az illegális migráció és a biztonsági aggodalmak a schengeni belső határellenőrzések tartós és kiterjedt visszaállításához vezettek.

Az Európai Unió bővítéspolitikája a magyar elnökség kezdetén tetszhalott állapotban volt: két és fél éve egyetlen tagjelölt ország esetében sem került sor tárgyalási fejezetek megnyitására vagy lezárására. Egyre többen kérdőjelezték meg a folyamat hitelességét, érdemalapú, objektív és kiegyensúlyozott jellegét. Számunkra kiemelten fontos a Nyugat-Balkán csatlakozásának felgyorsítása. Az európai közösség nem lehet teljes a térség országainak csatlakozása nélkül. A régió integrációja gazdasági, biztonsági és geopolitikai szempontból egyaránt előnyös lenne az EU számára. A régióban ma több tagjelölt ország is teljesíti a továbblépés technikai feltételeit, de ahhoz hiányzik a tagállamok közötti politikai konszenzus. Az Európai Unió több mint húsz éve tett ígéretet a Nyugat-Balkán európai perspektívájára. Ideje lenne ezt az ígéretet beváltani.

Az európai mezőgazdaság versenyképességét a rendkívüli időjárási körülmények, a megemelkedett költségek, a harmadik országokból érkező import és a túlzott szabályozás jelentősen lerontotta. Ez ma már az európai gazdálkodók létbiztonságát veszélyezteti.

Az uniós lakosság több mint negyede olyan régiókban él, amelyek fejlettségi szintje nem éri el az uniós átlag 75%-át. Európa számára elengedhetetlen a régiók közötti fejlettségbeli különbségek csökkentése. A kohéziós politika, amely nem jótékonyág vagy adomány, hanem valójában az EU legnagyobb beruházási politikája és a belső piac kiegyensúlyozott működésének előfeltétele, évtizedek óta bizonyítja sikerességét ezen a területen. Folytatása kulcsfontosságú az EU versenyképességi potenciáljának megerősítéséhez.

A magyar uniós elnökség politikai mozgásterét a stratégiai kihívások mellett két választás is alapvetően befolyásolta. A 2024. júniusi európai parlamenti választások eredménye megmutatta, hogy az európai polgárok egyértelműen változást akarnak: erősödtek a változást hirdető pártok; gyengültek azok a pártok, amelyek szerint a folyamatok az Európai Unióban jó felé tartanak. Az európai parlamenti választások

eredményeként reális közelségbe került egy új jobboldali többség, amely valódi alternatívát jelent a fősodorbeli európai politikai irányhoz képest.

Az amerikai elnökválasztás alapvetően átrendezte a globális és a transzatlanti viszonyrendszert. Donald Trump azzal az ígérettel nyert, hogy az Egyesült Államokat helyezi politikája középpontjába. Hivatalba lépése akár fel is gyorsíthatja az Európai Unió felnőtté válási folyamatát, ha mi erre válaszul Európát állítjuk a politikánk középpontjába, és pragmatikus, kölcsönös előnyökre épülő kapcsolatot építünk ki az Egyesült Államokkal. Brüsszelben viszont sokan nem is igazán titkolt célja, hogy Európa az Egyesült Államokból kitessékelt *woke* ideológia, demokrata káderek és balliberális politikák mentsvára legyen – most már európai erőforrásokat és az európai adófizetők pénzét felhasználva. Ebben kódolva van az ideológiai és kultúrharc további erősödése Európában és új front nyitása az Egyesült Államokkal szemben. Ez a vita elnökségünk alatt indult meg, és még javában zajlik.

A magyar elnökség munkáját alapvetően határozta meg az is, hogy 2024 az intézményi átmenet éve volt. Az átmeneti elnökségek idején jellemzően kevesebb jogalkotási aktus születik, nagyobb hangsúly kerül az intézményi átmenet gyors és zökkenőmentes lebonyolítására, a tanácsi munka folytatására. Az előző jogalkotási ciklus a 2024. első félévi belga elnökség alatt ért véget, amikor az uniós jogalkotás szereplői arra törekedtek, hogy minél több jogalkotási dossziét lezárjanak még az aktuális intézményi ciklusban. A magyar elnökség tudatosan készült arra, hogy ebben az átmeneti időszakban kell átvennie a Tanács elnökségét.

A magyar uniós elnökség felvállaltan politikai elnökség kívánt lenni. Nem egyszerűen lebonyolítani akartuk az intézményi átmenetet, hanem felhasználni a megújulás érdekében: vitát kezdeményeztünk és alternatívákat fogalmazunk meg ott, ahol a változás iránti igény a legerősebb: a stratégiaileg fontos kérdésekben. Tettük ezt tisztességes közvetítőként, de önazonos módon. Magyarország erős felhatalmazáson alapuló markáns Európa-politikát folytat, és világos európai alternatívát képvisel. Munkánkban ez az Európa-vízió tükröződött.

Elnökségünk mottója: „Tegyük nagygyá Európát!” tükrözte ezt a megközelítést és a magyar elnökség ambíciósztintjét. A magyar elnökség logójának fő elemeként a 2024-ben 50 éves Rubik-kockát választottuk, amely nemzetünk találékonyágát, kreativitását és stratégiai gondolkodásmódját szimbolizálja.

Az elnökségi program összeállítása során több mint 300 konzultációt tartottunk, hogy a lehető legtöbb érdekelt fél álláspontját megismerve határozzuk meg a magyar elnökségi programot. Ezek az egyeztetések számos különböző csoporttal zajlottak: tagállamokkal, európai uniós intézményekkel, tagjelölt országokkal, nemzeti parlamentekkel, gazdasági érdekképviselésekkel, egyházakkal, civil szervezetekkel és nemzeti kisebbségi szervezetekkel. Az észrevételek hozzájárultak egy

jól megalapozott és releváns elnökségi program kidolgozásához. A magyar elnökség prioritásait az alábbiak szerint határoztuk meg.

1. Új európai versenyképességi megállapodás. ♦ Az Európai Unió az öt érő kihívásokra adott elhibázott válaszok, a saját túlbujánzó szabályozói, a túlzásba vitt zöldpolitika, illetve a különböző globális kihívások miatt – emelkedő energiaárak, az ukrajnai háború gazdasági és kereskedelmi következményei – jelentősen lemaradt a globális versenytársai, elsősorban az USA és Kína mögött a versenyképességben. Célunk és egyben egyik legnagyobb eredményünk az új európai versenyképességi megállapodás elfogadása volt.
2. Az európai védelempolitika megerősítése. ♦ Az uniónak nagyobb felelősséget kell vállalnia saját biztonságáért. A magyar EU-elnökség az uniós védelempolitika fő irányait meghatározó *Stratégiai iránytű* végrehajtásán túl kiemelt hangsúlyt fektetett az európai védelmi ágazat ipari és technológiai bázisának megerősítésére, beleértve a védelmi innovációt, valamint a tagállami védelmi beszerzési együttműködés fokozását.
3. Következetes és érdemeken alapuló bővítéspolitiká. ♦ A bővítéspolitiká az EU egyik legsikeresebb politikájá, elengedhetetlen, hogy továbbra is érdemalapú, kiegyensúlyozott és hiteles maradjon. A közösség nem lehet teljes a Nyugat-Balkán csatlakozása nélkül. Az együttműködések további bővítése és mélyítése érdekében az EU–Nyugat-Balkán Csúcstalálkozó keretében egyeztetésre hívtuk partnereinket.
4. Az illegális migráció megfékezése. ♦ Az Európát évek óta sújtó migrációs nyomás a tagállamokra egyenként is hatalmas terhet ró, különös tekintettel az unió külső határain elhelyezkedőkre. Ezért a magyar EU-elnökség kiemelt figyelmet szentelt a migráció külső dimenziójának, így az érintett harmadik országokkal történő hatékony együttműködésnek, a visszatérések végrehajtási hatékonysága növelésének, valamint a menekültügyi szabályrendszer tekintetében az innovatív megoldásoknak. Hangsúlyoztuk a külső (schengeni) határvédelem fontosságát, illetve a határvédelem uniós finanszírozásának szükségességét.
5. A kohéziós politika jövőjének kialakítása. ♦ A kohéziós politika az Európai Unió legfőbb beruházási politikájaként évtizedek óta bizonyítja sikerességét, azonban jelenleg is jelentős fejlettségbeli különbségek figyelhetők meg tagállamok közt és akár régiókon belül is. A 9. *Kohéziós jelentés* szerint az EU lakosságának továbbra is több mint negyede él az uniós átlagos fejlettségi szint 75%-át el nem érő területen. Ezen régiók felzárkózása az európai versenyképesség növeléséhez is elengedhetetlen. Célunk volt, hogy magas szintű stratégiai vitát folytassunk a kohéziós politika jövőjéről, illetve

szerepéről a versenyképesség és a foglalkoztatás előmozdításában, valamint a demográfiai kihívások hatékony kezelésében.

6. Gazdaközpontú uniós agrárpolitika. ♦ Az európai mezőgazdaságot érő kihívások – például a klímaváltozás okozta rendkívüli időjárási körülmények, a megemelkedett költségek, a harmadik országokból érkező import és a termelési, zöldítési szabályozások túl ambiciózus szigorítása – jelentősen lerontották az ágazat versenyképességét, és az európai gazdálkodók létbiztonságát veszélyeztetik. Az EU élelmezésbiztonsága stratégiai jelentőségű kérdés. A magyar EU-elnökség politikai irányt kívánt mutatni az újonnan felállt Európai Bizottságnak egy versenyképes, válságálló és gazdabarát európai mezőgazdaság megteremtése érdekében.
7. A demográfiai kihívások kezelése. ♦ A magyar EU-elnökség célja volt, hogy a tagállami hatáskörök teljes tiszteletben tartása mellett ráirányítsa a figyelmet az uniós országokban tapasztalható demográfiai kihívásokra.

A magyar elnökség programjában kijelölt hét prioritás közül az elnökség végére mindegyik esetében sikerült jelentős előrelépést tenni. A versenyképesség tekintetében elnökségünk fő eredménye volt, hogy 2024. november 8-án az Európai Tanács informális ülése elfogadta a *Budapesti nyilatkozat az új európai versenyképességi megállapodásról* című dokumentumot. A nyilatkozat jelentősége, hogy horizontális kezdeményezésként minden uniós szakpolitikai területen megköveteli a versenyképességi szempont beépítését, illetve hogy konkrét határidőket fogalmaz meg az uniós intézmények (elsősorban a Bizottság) számára, rögzítve az Európai Tanács rendszeres utókövetését is.

A következetes és érdemeken alapuló bővítéspolitikai kapcsán elsősorban a nyugat-balkáni országok bővítési folyamatában értünk el eredményeket. A magyar elnökség alatt két kormányközi konferencia valósult meg Albániával, amelyek során megnyitották az 1. (Alapkérdések) és a 6. (Külkapcsolatok) klasztert. Ezzel az ország a csatlakozási tárgyalások érdemi fázisába lépett. Montenegróval egy kormányközi konferencia keretében ideiglenesen lezártak három fejezetet (7. fejezet – Szellemi alkotások joga; 10. fejezet – Információs társadalom és média; 20. fejezet – Vállalkozás- és iparpolitika). Ezzel az EU hét és fél év után először zárt fejezetet egy országgal. Továbbá Szerbia csatlakozási folyamata szintén lendületet kapott. Emellett pozitív fejlemények következtek be a bővítési országoknak nyújtott pénzügyi támogatás terén is, hiszen a magyar elnökség előmozdította többek között a Moldovai Köztársaságra vonatkozó Reform és Növekedési Eszköz létrehozásáról szóló rendelet tárgyalását is.

A magyar elnökség alatt a migrációs politikában a viták fókuszába a megelőzés, a határok védelme és az innovatív megoldások megvalósítása került.

Ennek is köszönhetően a 2024. október 17-ei Európai Tanács-ülésen a tagállamok állam- és kormányfői által elfogadott következtetések egyértelmű fordulatot rögzítenek a migrációs politikában.

Emellett történelmi és nemzetpolitikai szempontból stratégiai jelentőségű eredmény, hogy a magyar elnökség elkötelezettségének köszönhetően Bulgária és Románia szárazföldi határainál 2025. január 1-jén megszűnt a határellenőrzés, teljes jogú schengeni tagokká váltak.

A gazdaközponti agrárpolitika tekintetében a magyar elnökség alatt az uniós agrárminiszterek tanácsi következtetéseket fogadtak el a gazdaközpontú 2027 utáni Közös Agrárpolitikáról. Az elfogadott dokumentum a mezőgazdaság területén meghatározott elnökségi prioritások mentén fogalmaz meg iránymutatásokat a 2027 utáni Közös Agrárpolitikával kapcsolatban annak érdekében, hogy a jövő mezőgazdasága versenyképes, válságálló, fenntartható, gazdabarát és tudásalapú legyen.

Hazánk történetének legnagyobb diplomáciai eseményei is a 2024-es elnökséghez kapcsolódnak. Elnökségünk csúcspontjaként került sor az Európai Tanács informális ülésére 2024. november 8-án, ahol a vezetők elfogadták a *Budapesti nyilatkozatot*, illetve megvitatták a transzatlanti kapcsolatokat az amerikai elnökválasztást követően első alkalommal. 2024. november 7-én, az informális Európai Tanács előtti napon rendezték meg Budapesten az Európai Politikai Közösség (EPK) csúcstalálkozóját, amelyen összesen 48 delegáció (42 európai állam- és kormányfő, köztük tagjelölt partnerek, az Európai Tanács, az Európai Bizottság és az Európai Parlament elnöke, a NATO és az Európa Tanács főtítkára és az EBESZ képviselője) vett részt. A csúcstalálkozó átfogó lehetőséget kínált a bilaterális és multilaterális vezetői egyeztetésekre, amelyeket a magyar elnökség mind a napirend lebonyolításával, mind a helyszínválasztással elősegített. A csúcstalálkozón megindult az EPK intézményesítésének folyamata is a megelőző és következő elnökség, illetve a Tanács Főtítkárságának részvételével működő koordinációs csoport létrehozásával.

A magyar elnökség legnagyobb eredményei nemcsak meghatározták a politikai irányvonalakat az újonnan felálló Európai Bizottság számára, hanem a lengyel elnökség és a lengyel–dán–ciprusi trió programjában is kiemelt témaként szerepelnek, hosszú távon meghatározva az Európai Unió jövőjét. A versenyképesség területén az Európai Bizottság közzétette a *Versenyképességi iránytű* című stratégiai dokumentumot, amely a *Budapesti nyilatkozatra* épül, és tartalmazza többek között az egyszerűsítés forradalmát is. A gazdaközpontú agrárpolitikáról elfogadott tanácsi következtetések kiindulópontként szolgálnak a Közös Agrárpolitika finanszírozásáról szóló, jelenleg is zajló uniós vitákban. A migrációval kapcsolatos paradigmaváltás eredményeként olyan Magyarország által közel tíz éve hangoztatott megoldások kerülnek előtérbe, mint a külső határok védelme, a kibocsátó és tranzitországokkal

folytatott együttműködések, a harmadik országokban létrehozott befogadóközpontok vagy a visszatérések hatékonyságának növelése.

A magyar elnökség közös európai problémáinkra keresett megoldásokat. Bebizonyította a változás szükségességét, felvillantotta a változás lehetőségét, és elvetette a változás magjait. A magyar elnökség karakteres, stratégiai és aktív volt: az elnökségtől elvárt „tisztesseges közvetítő” szerep keretein belül láttuk el a feladatunkat, azzal a céllal, hogy Európa erősebb legyen a magyar elnökség végén, mint amikor átvettük a stafétát.

Az Európai Unióban továbbra is keressük az álmainkat. A szabad és egyenlő nemzetek közösségét, a hazák hazáját, a demokráciák demokráciáját. Keressük az Istent féltő és az emberek méltóságát védelmező, a kultúra, a tudomány, a szellem csúcsait ostromló Európát. Azt az ígéretet, hogy együtt erősebbek lehetünk, mint külön-külön, és együtt is megmaradhatunk annak, akik vagyunk. Nem azért vagyunk tagjai az Európai Uniónak, mert olyan, amilyen, hanem azért, amilyen lehetne. És amíg úgy látjuk, hogy van akár egy fikarcnyi esély is, addig küzdeni fogunk érte.